

КРЕДИТУВАННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Савченко К.В., Яковлева Г.В.

Нині діючу систему кредитування освіти запроваджено у 2000 році. Згідно неї право на одержання освітянських кредитів мають громадяни до 28 років, які успішно склали вступні іспити. Кредит надається на 15 років: через 20 місяців після закінчення ВНЗ одержувач виплачує суму кредиту разом із 3% річних. Кредитується навчання у ВНЗ всіх форм власності. Кошти на кредити передбачаються у державному бюджеті для державних ВНЗ, у місцевих бюджетах – для комунальних. Обсяг цих коштів визначається відповідно Міністерством освіти, управліннями освіти за погодженням із Міністерством фінансів та обласними фінансовими управліннями. Міністерством освіти та обласними управліннями освіти визначається розмір кредиту на один рік, який враховує вартість навчання у державних ВНЗ без урахування стипендії. Після визначення бюджетних асигнувань та розміру кредиту визначається квота (кількість отримувачів кредиту), яка розподіляється між ВНЗ. Також є можливим отримати кредит понад квоту у тому випадку, якщо абітурієнт отримує направлення від управління освіти. Направлення повинно відображати успішні результати атестації. Щодо порядку отримання кредитів певні пільги мають абітурієнти-сироти, інваліди, якщо у них будуть однакові результати іспитів порівняно з іншими претендентами на кредит.

Така система кредитування освіти, звичайно, не є ідеальною. Освітянські чиновники не відомо за якими критеріями визначають необхідну суму бюджетних грошей на кредитування і тільки потім - кількість отримувачів кредиту. Те, що єдиною умовою отримання кредиту є успішне складання іспитів, з одного боку, видається правильним. З іншого боку, в українських реаліях якісну середню освіту отримують діти з небідних сімей, які наймають репетиторів. Якщо ще згадати про сільські школи, то навіть здібні діти не зможуть домогтися кредитів за таким принципом.

20 лютого 2003 р. народний депутат, член фракції СДПУ(о) Тамара Прошкуратова зареєструвала законопроект «Про кредитування на здобуття вищої освіти», у якому пропонується не обмежуватися

кредитуванням тільки навчання, а кредитувати також проживання у гуртожитку, харчування, придбання підручників та іншого необхідного для навчання обладнання. Відповідно до статті 11 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» пропонується створити Державний фонд кредитування для здобуття вищої освіти.

Проектом передбачається суттєво змінити механізм фінансового забезпечення кредитування освіти. Рівень бюджетного фінансування цієї кредитної програми повинен складати не менше 10% фінансування вищої освіти та 5% доходів від приватизації. При цьому Фонд сам складає свій річний бюджет за прогнозами Виконавчої дирекції. І виходить, що навіть якщо Фонду не потрібна буде сума на рівні 10% фінансування вищої освіти, він все одно повинен стягнути з бюджету цю суму. Крім того, варто врахувати, що законопроектом пропонується кредитувати і стипендії, і харчування, і проживання, що істотно збільшує суму кредиту. Також об'єм реального фінансування кредитів буде зменшений через значні адміністративні витрати Фонду. Сучасна практика показує, що адміністрування страхових та державних фондів з'їдає до 40% їх річного бюджету.

Хоча законопроект Прошкуратової вносить важливі технічні уточнення в систему кредитування здобуття освіти, ідея створення відповідного Фонду не є ефективним способом вирішення цієї проблеми. Високі адміністративні витрати з'їдатимуть значну частину бюджетних коштів. Збільшення армії чиновників суттєво загрожує підвищенням рівня корупції, яка на даний момент розквітає, наприклад, в програмі кредитування молодіжного житлового будівництва. На даний момент концепція державного кредитування освіти взагалі не є корисною. Коштів на забезпечення нормальної квоти все одно не вистачить. Державне кредитування, насамперед, повинно стосуватись представників вразливих категорій молоді (інвалідів, сиріт), а також сільської молоді. Для кредитування освіти всіх інших краще використовувати банківську систему, а з державного бюджету фінансувати банківський відсоток по кредитах. Це відповідало б принципам ринкової економіки, а також відкрило більші можливості для значної частини молоді отримувати кредити для здобуття освіти.